

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av bedömning och betygsättning vid den fristående grundskolan Maria Montessoriskolan i Lunds kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Maria Montessoriskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av bedömning och betygssättning i grund- och gymnasieskolan under hösten 2013¹. Granskningen vid Maria Montessoriskolan i Lunds kommun ingår i detta projekt.

Maria Montessoriskolan besöktes den 24 – 26 september 2013. Ansvariga inspektörer har undervisningsråden Bo Jersenius och Anna Wide varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av bedömning och betygssättning i grund- och gymnasieskolan genomförs i totalt 14 kommunala skolor och 9 fristående skolor. Dessa har valts bland skolor som ingår i omrätningsomgång fyra (Skolinspektionens omräkning av nationella prov gjordes 2012 för fjärde gången som en del av ett regeringsuppdrag). De 32 grundskolor och 14 gymnasieskolor med störst avvikelse mellan provbetyg och slutbetyg i något av ämnena svenska, engelska eller matematik har utgjort ett första urval. Bland dessa har sedan de 16 grundskolor och sju gymnasieskolor valts som har störst avvikelse i omräkningen.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda verksamhetsrapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

¹ För information om Skolinspektionens kvalitetsgranskningar, se www.skolinspektionen.se

Bakgrundsuppgifter om Maria Montessoriskolan

Allmänt om skolan

Maria Montessoriskolan är en grundskola med cirka 200 elever i förskoleklass och årskurserna 1 – 9. I årskurs 9 går 21 elever i en klass. Skolan är belägen i Lunds kommun. Huvudman för skolan är sedan den 1 juli 2013 Pysslingen Förskolor och Skolor AB.

Skolan leds av en rektor som har stöd av tre utvecklingsledare för skolverksamheten och två för fritidsverksamheten. Rektorn och utvecklingsledarna träffas varje vecka för diskussioner om arbetet på skolan. Särskilda tillfällen då betygssättning diskuteras i hela lärargruppen är de så kallade "mitterminskonferensen" samt "betygskonferensen" i slutet av varje termin.

Betygsstatistik för skolan

Nationell statistik över skolans resultat i jämförelse med riket för tidigare år framgår av nedanstående tabell:

År	Engelska		Matematik		Svenska/Svenska som andraspråk		Nått målen i alla ämnen	
	Maria Montessori skolan	Riket	Maria Montessori skolan	Riket	Maria Montessori skolan	Riket	Maria Montessori skolan	Riket
2013	100	94,1	100	92,2	100	96,8/73,2	100	77,0
2012	100	93,7	94,1	91,2	100	97,1/74,1	94,1	77,4
2011	92,3	93,9	92,3	91,4	100	97,1/74,3	76,9	77,3
2010	95,8	93,8	100	92,1	100	96,5/73,3	87,5	76,6
2009	94,7	94,0	89,5	92,6	94,7	96,8/74,5	84,2	77,0

Andel elever som nått målen/kunskapskraven i engelska, matematik respektive svenska/svenska som andra språk samt andelen elever som nått målen i samtliga ämnen vid Maria Montessoriskolan i jämförelse med motsvarande andel i riket. (Källa: Skolverket)

Antalet elever som gick ut årskurs 9 vårterminen 2013 var 11. År 2013 var det genomsnittliga meritvärdet vid skolan var 258,5 och i riket 212,8.

Jämförelse betyg – nationella prov

Enligt skolans förteckning över resultat på nationella prov för vårterminen 2013 når alla elever ett godkänt provresultat i engelska, matematik och svenska.

Nationell statistik över andelen elever med lägre respektive högre slutbetyg i förhållande till resultat på nationella prov i jämförelse med riket för tidigare år framgår av nedanstående tabell:

År/Ämne	Engelska				Matematik				Svenska			
	Maria Montessoriskolan		Riket		Maria Montessoriskolan		Riket		Maria Montessoriskolan		Riket	
	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö
2012	31,3	6,3	6,1	7,8	-	18,8	0,7	25,6	11,8	29,4	6,0	14,6
2011	-	-	8,0	7,1	-	-	1,0	27,4	-	-	6,4	15,9
2010	9,5	-	6,5	9,2	4,3	17,4	1,0	26,4	-	65,0	3,1	22,9
2009	5,3	10,5	5,8	10,9	15,8	10,5	1,6	21,1	5,6	38,9	4,5	18,3

Andel elever med lägre respektive högre slutbetyg årskurs 9 i förhållande till resultat på nationella prov vid Maria Montessoriskolan i jämförelse med motsvarande andelar i riket. Ett streck markerar att data saknas eller att uppgiften baseras på färre än 10 elever. (Källa: Skolverket)

Skolan har genom åren haft relativt få elever i årskurs 9, vilket innebär att uppgifterna måste tolkas med försiktighet då varje elev ger ett stort utslag i statistiken. För svenska som andraspråk saknas uppgifter för att andelen elever varit för låg eller inte funnits vid skolan.

Jämförelse skolans rättning av nationella prov och Skolinspektionens omrättning

Maria Montessoriskolan har ingått i det urval av skolor där Skolinspektionen omrättat nationella prov för våren 2012. I Maria Montessoriskolans fall är det delprov B1, B2 och C i nationella provet i matematik för årskurs 9 som omrättats. För att ta del av Skolinspektionens omrättning se:

<http://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Central-rattning-av-nationella-prov/>

För information om Skolinspektionens omrättning se slutet av denna rapport.

Resultat

1. Beslutar lärare om betyg med utgångspunkt i de krav som anges i styrdokumentet?

1.1 Använder läraren kontinuerligt formativ bedömning² för att stärka elevernas kunskapsutveckling?

Här undersöks om lärarna informerar eleverna om de grunder som tillämpas vid bedömning och betygssättning. Vidare undersöks om lärarna planerar för och genomför kontinuerliga bedömningar av elevernas kunskaper. Om lärarna samtalar med eleverna kring deras kunskapsutveckling och hur de kan påverka sin kunskapsutveckling undersöks också.

I skollag och läroplan finns bestämmelser om hur eleverna och deras vårdnadshavare ska informeras om elevens kunskapsutveckling. Bestämmelserna anger det minimum av tillfällen då eleverna ska ges information.

Av Skolverkets allmänna råd framgår att läraren för egen del redan i planeringen av undervisningen bör identifiera vilka delar av kunskapskraven som bedömningen ska utgå från i det aktuella ämnesområdet och avgöra hur eleverna ska få visa sina kunskaper. Lärarna bör också kontinuerligt ge återkoppling på elevernas arbete och tydliggöra vad som behöver utvecklas vidare.

Av forskning och erfarenhet framgår bland annat att eleverna behöver förstå syftet med undervisningen, känna sig delaktiga i syftet och hur bedömningar görs. Det är gynnsamt att på olika sätt göra eleverna förtrogna med bedömningspraxis genom att låta eleverna bedöma egna och andras arbete. Att eleverna bedömer egna och andras arbeten kan också bidra till att eleverna blir mer förtrogna med hur uppgifter lösts med olika kvalitet.

Allmänt

Lärarna beskriver hur de tillsammans arbetat fram mallar för pedagogisk planering respektive individuella utvecklingsplaner. Utgångspunkten är skolans lokala planering där "en fördelning av det centrala innehållet framgår". Utifrån den lokala planeringen tar respektive lärare fram pedagogiska planeringar där det bland annat framgår vad som kommer att bedömas. Lärarna menar att det gäller att vara tydlig och förklara vad som bedöms och syftet med bedömning-

² "En bedömningsprocess som kännetecknas av att målen för undervisningen tydliggörs, att information söks om var eleven befinner sig i förhållande till målen och att återkoppling ges som talar om hur eleven ska komma vidare mot målen." Skolverkets stödmaterial 2011 "Kunskapsbedömning i skolan", sid 16.

arna för eleverna. Enligt lärarna är detta ett kontinuerligt arbete vid skolan. Enligt de intervjuade eleverna är de nästan alltid medvetna om vad de ska lära sig och vad lärarna tänker bedöma utifrån.

Skolan tillämpar ett system med så kallade "verkstadspass" som är timplane-bunden tid då lärare i de olika ämnena finns tillgängliga för eleverna. Eleverna kan under dessa pass välja ämne utifrån sina egna behov och önskemål. Intervjuade lärare och elever menar att under dessa pass, som genomförs regelbundet, har elev och lärare utrymme för samtal om hur elevens lärande kan utvecklas, till exempel utifrån elevens resultat på ett nyligen genomfört prov.

Utvecklingssamtalen vid skolan genomförs under elevens ledning vid så kallade "elevaktiva samtal". Beroende på vilket/vilka ämnen elevens mentor har med klassen har mentorn mer eller mindre kännedom om elevens prestationer i respektive ämne. Rektorn hänvisar till att skolan, för att överbrygga mentorn varierande kännedom, har som krav att mentorn ska vara en av de lärare som undervisar eleven samt att utrymme för samtal om elever finns inom arbetslagstiden. Med dessa elevaktiva samtal menar skolan att eleverna planerar och leder samtalen kring sina starka och svaga sidor. Inför utvecklingssamtalen har respektive lärare skrivit ett omdöme om eleven i sitt/sina ämnen. Omdömet är tvådelat och innehåller en "summativ" och en "formativ" del. Den summativa delen anger huruvida eleven når målen och, när eleven når dem, om de nås på grundläggande eller utöver grundläggande nivå. Den formativa delen innehåller en bedömning av om eleven deltar aktivt i undervisningen, till exempel "deltar i muntliga övningar och diskussioner på ett tillfredsställande sätt". Därutöver ger läraren i de flesta fall en beskrivning av vad eleven uppnått i förhållande till kunskapskraven och också en beskrivning av hur eleven bör arbeta för att utvecklas ytterligare och eventuellt få ett högre betyg.

Lärarna menar att utvecklingssamtalen är ett tillfälle att summera och ge övergripande råd till eleverna om hur de kan komma vidare. Flera lärare menar att det i övrigt ges fler och i många fall bättre tillfällen i det dagliga arbetet att diskutera elevernas utveckling med dem. Flertalet av de intervjuade eleverna tycker att utvecklingssamtalen ger en form av vägledning som de inte får i andra sammanhang.

Engelska

De intervjuade eleverna beskriver att läraren visar på kunskapskraven i engelska genom att inför ett område berätta eller skriftligt redogöra för vad som kommer att bedömas inom området. De flesta av de intervjuade eleverna säger att läraren också i början av terminen redovisar kunskapskraven i matrisform. Lärarens redovisning av kraven är enligt de flesta eleverna kopplat till vad som krävs för att erhålla ett visst betyg. Eleverna menar att de i stort förstår vad som

krävs av dem. Läraren säger att inför ett arbetsområde skriver läraren en planering där innehållet och kunskapskraven framgår och att planeringen går igenom med eleverna. I de skriftliga planeringar som Skolinspektionen tagit del av framgår hur eleverna kommer att bedömas.

Både läraren och eleverna uppger att eleverna ibland får bedöma varandras arbeten innan läraren gör sin bedömning. I några av de skriftliga bedömningar Skolinspektionen tagit del av framgår att läraren bedömer både elevens eget arbete och de kommentarer eleven gett i kamratbedömningen. Läraren menar att kamratbedömning måste användas selektivt och i grupper där klimatet är tillräckligt tillåtande.

Matematik

Läraren i matematik menar att möjligheterna att finnas på plats just när en enskild elev behöver få återkoppling är goda. Även eleverna uppger att läraren finns där när de inte förstår eller inte kommer vidare i en uppgift. Eleverna menar att de vet vad de ska göra i matematik, men att det är mer sällan som läraren uttrycker vad de ska kunna. Exempelvis används enligt eleverna inte matriser för att eleverna ska veta vad de ska kunna, även om någon elev tror att det hänger matriser i klassrummet som de kan titta på. De intervjuade eleverna säger att läraren istället har genomgångar om hur exempeluppgifter kan/ska lösas och att det i detta sammanhang kan framgå vad de ska lära sig.

Det läromedel som klassen använder i matematik har enligt läraren stöd för formativ bedömning inbyggt, men utifrån de svar elever ger i intervjuer framgår det inte alltid om eleverna uppfattar den formativa ansatsen i läromedlet.

Svenska

De intervjuade eleverna uppger att de får information om kunskapskraven i ämnet i form av matriser. Eleverna säger att de också får information om vad de ska lära sig i respektive uppgift muntligt eller via den planering som läraren ger dem. I någon mån förekommer egen- och kamratbedömning, men det handlar enligt eleverna mest om att rätta kamratens arbete som en förberedelse inför lärarens rättning. Läraren ger skriftliga eller muntliga kommentarer till de arbeten som eleverna gör. Flertalet elever uppger att de vet hur de ligger till i ämnet och att de vet vad de behöver göra för att utvecklas och eventuellt höja sitt betyg. Läraren menar att det är viktigt att prata om bedömning med eleverna och att hon därför arbetar med att bryta ner kunskapskraven och förklara för eleverna med egna ord. Läraren talar också om för eleverna när bedömning sker och när det är tillfälle att öva.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna vid Maria Montessoriskolan överlag informerar eleverna om de grunder som tillämpas vid bedömning och betygssättning. Flertalet lärare identifierar vid planeringen av undervisningen vilka delar av kunskapskraven som bedömning kommer att utgå från och gör eleverna medvetna om vad som kommer att bedömas, när bedömningen sker och hur bedömningen kommer att ske.

Lärarna ger eleverna formativ bedömning och samtalar med eleverna om vad de behöver utveckla för att komma längre i sin kunskapsutveckling. Skolan behöver dock förvissa sig om att alla elever uppfattar den formativa bedömning de ges och därmed det stöd i sin kunskapsutveckling som en kontinuerlig formativ bedömning innebär.

1.2 Är kunskapskraven styrande för lärarens bedömning?

Här undersöks hur läraren/skolan arbetar för att lärarens bedömning och betygssättning ska uttrycka i vad mån den enskilde eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns i engelska, matematik respektive svenska och tar utgångspunkt i de ämnesspecifika kunskapskrav som finns för olika betygsslag. Här undersöks också om lärarna samverkar och sambedömer elevarbeten för att öka följsamheten till kunskapskraven och därmed likvärdigheten i bedömning och betygssättning.

Av läroplanen framgår att läraren vid betygssättningen ska utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven.

Av forskning och erfarenhet framkommer att samverkan mellan lärare och att lärare sambedömer elevers arbeten förbättrar förutsättningarna för att bedömningen och betygssättningen ska bli likvärdig.

Allmänt

Lärarna vid Maria Montessoriskolan tar utgångspunkt i kursplanernas matriser vid bedömning. I olika omfattning har lärarna på egen hand eller med hjälp av läromedel brutit ned kunskapskraven för att använda dem i bedömningen av enskilda elevers prestationer. I flera intervjuer återkommer de intervjuade lärarna till att skolan är liten och att detta får konsekvenser för arbetet. En del av dem ser "litenheten" som en fördel, det är nära till kollegor och "alla känner alla". Andra intervjuade ser mer till att "litenheten" innebär att man som lärare är ensam om att göra bedömningar i sitt ämne och att det inte finns former eller utrymme för samarbete kring bedömning och betygssättning. Sambedömning

av elevers arbete sker, enligt de intervjuade lärarna, sporadiskt och i sådana fall på initiativ av den undervisande läraren. Flertalet elever uttrycker att de har stort förtroende för lärarens betygssättning och att de alltid har möjlighet att få betyget förklarat och att få reda på vad de behöver utveckla för att få ett högre betyg. Eleverna uttrycker också att de i stor utsträckning känner igen sig i betyget och att detta sällan kommer som någon överraskning.

Skolan har haft ett visst samarbete med två andra skolor med förskoleklass och årskurserna 1 – 9 i bland annat bedömningsfrågor. Samarbetet har dock enligt de intervjuade lärarna aldrig riktigt funnit sina former. Som exempel nämner en lärare att samrättning av nationella prov hade överenskommit, men att läraren vid den andra skolan inte redovisade något resultat av rättningen. Enligt skolans rektor finns en överenskommelse med en av dessa skolor om fortsatt samarbete. Samarbetet har, enligt rektorn, hittills resulterat i gemensamma studiedagar kring bedömningsfrågor med utgångspunkt i John Hatties forskning.

Rättningen av de nationella proven görs av läraren i respektive ämne.

Engelska

Enligt den intervjuade läraren i engelska finns det inget forum på skolan där lärarna ges stöd och samverkar kring bedömning. Läraren läser och tolkar kunskapskraven på egen hand, men tycker dock att det kan vara svårt att applicera värdeordens betydelse i förhållande till elevernas kunskaper.

Matematik

Läraren menar att det är upp till läraren att själv tolka kunskapskraven utifrån sina tidigare erfarenheter. Enligt läraren finns det inte något aktivt samarbete med lärare inom skolan eller med lärare från andra skolor när det gäller bedömning och betygssättning i matematik.

Svenska

Läraren i svenska är i huvudsak ensam bedömare av elevernas arbeten i ämnet, men det händer att läraren tar hjälp av andra lärare för att stämma av sin bedömning av en elev. Läraren har ett samarbete med skolans speciallärare när det gäller rättning av prov.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna behöver öka samarbetet inom skolan och med andra skolor när det gäller bedömning och betygssättning. Lärarna är förtrogna med kunskapskraven och dessa är styrande för deras bedömningar, men lärarna arbetar idag i stor utsträckning var för sig med att tolka och förstå kunskapskraven.

1.3 Nyttjar läraren vid betygssättningen all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven och gör en allsidig bedömning av dessa kunskaper?

Här undersöks om läraren vid bedömning och betygssättning nyttjar all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Bland annat om lärarna använder sig av ändamålsenliga bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt. Här undersöks också hur nationella prov används för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven och som stöd för betygssättningen.

Av skolförordningen framgår att nationella prov ska användas som stöd för betygssättningen i grundskolan.

För att öka den tillgängliga informationen om elevers kunskaper i förhållande till kunskapskraven kan bedömningstillfällen vara av olika slag, till exempel praktiska arbetssituationer, klassrumsdiskussioner, rollspel, laborationer och prov. Varierade bedömningsformer är ett sätt att minska felkällors påverkan på bedömningar.

Allmänt

Enligt de intervjuade eleverna är skriftliga prov det vanligaste sättet de får visa vad de har lärt sig. Andra bedömningsformer förekommer men i mindre omfattning. Enligt eleverna skiljer det sig också mellan lärare var de lägger sitt fokus när det gäller på vilket sätt eleverna får visa vad de lärt sig. Eleverna menar att de ofta kan ha inflytande över hur de ska redovisa vad de lärt sig inom "rimliga gränser" och tycker att de får en rättvis chans att visa vad de kan.

De intervjuade lärarna menar att de arbetar för att bedömningarna ska bli så allsidiga som möjligt. Detta uppger lärarna att de gör bland annat genom att spara elevernas arbeten till kommande betygstillfällen och genom att dokumentera elevernas prestationer efter hand. Eleverna ges också, enligt lärarna, möjlighet att komplettera skriftliga prov muntligt. Det händer också att lärare ber att få ta del av elevers arbeten i andra ämnen för att bredda sitt bedömningsunderlag.

De intervjuade lärarna menar att elevernas resultat på nationella proven används som en del av underlaget för att bedöma eleverna. Provresultatet tillmäts

generellt inte större tyngd än andra underlag för att bedöma eleverna. Någon gemensam uppfattning om hur de nationella proven ska användas för att värdera en elevs kunskaper finns inte vid skolan. Enskilda lärare menar till exempel att de i sin betygssättning av en elev tar mer hänsyn till om eleven gjort ett bra resultat på det nationella provet i förhållande till annat bedömningsunderlag än tvärtom. En skillnad mellan nationella prov och andra provtillfällen som förs fram av en lärare är att det nationella provet enbart är summativt, medan andra provupplägg som läraren använder i undervisningen kan ses som både summativa och formativa.

Engelska

Undervisningen i engelska utgår i första hand från en lärobok med tillhörande arbetsbok. Eleverna uppger att de får visa sina kunskaper på ett allsidigt sätt genom att tala, skriva och läsa på engelska. Som exempel nämner elever att de fått forska om artister och sedan redovisa muntligt och skriftligt. Flertalet elever menar att läraren bedömer deras kunskaper allsidigt, men uppfattar ändå att det skriftliga väger tyngst. Läraren menar att hon genom att använda läroboken och komplettera med andra redovisningsformer (till exempel drama och presentationer) ger eleverna möjlighet att allsidigt visa sina kunskaper. Läraren ger också eleverna möjlighet att påverka hur de ska redovisa en uppgift.

Matematik

De intervjuade eleverna uppfattar det som att det är deras resultat på de skriftliga proven som är det huvudsakliga underlaget för bedömningen av dem. Flera elever uppfattar dock också att läraren väger in hur aktiva de är i gemensamma genomgångar och liknande. Däremot uppfattar eleverna inte att till exempel de gruppuppgifter som finns i läroboken och som eleverna löser två och två ingår i det underlag som läraren bedömer. Läraren menar att han generellt varierar redovisningsformerna för att kunna bedöma eleverna allsidigt. Som exempel nämner läraren muntliga och skriftliga underlag liksom samtal med eleverna i mindre grupper. Läraren menar i den skriftliga sakgranskningen att bland annat "vid arbete med gruppuppgifter etc har vi kontinuerligt påtalat om vilka kvaliteter som kan skina fram och hur dessa kan bedömas – direkt kopplat till kunskapskraven."

Svenska

De intervjuade eleverna uppfattar att de får visa sina kunskaper och blir bedömda på ett allsidigt sätt inom ämnet. Som exempel på underlag eleverna uppfattar att läraren bedömer dem utifrån nämner eleverna olika former av muntliga och skriftliga uppgifter och redovisningar. Eleverna menar också att läraren är tydlig med när eleverna gör en uppgift som läraren bedömer och när

det är tillfälle att öva utan att bli bedömd. Läraren uppger att genom att använda många olika sätt att arbeta på ger läraren eleverna möjlighet att på ett allsidigt sätt visa sina kunskaper i ämnet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna vid Maria Montessoriskolan behöver fortsätta arbeta för att underlaget som eleverna bedöms utifrån ska vara mer allsidigt. Som tidigare beskrivits behöver skolan utveckla samarbetet kring bedömning inom skolan och med andra skolor. Detta gäller inte minst bedömning och samrättning av nationella prov. Då kan skolan komma längre i att säkra likvärdigheten i bedömningen av nationella prov, som är ett viktigt underlag i betygssättningen. Skolan behöver också diskutera hur man använder de nationella proven i de sammanvägda kunskapsbedömningarna.

1.4 Hur arbetar läraren för att eleverna ska känna förtroende för bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur lärarna arbetar för att eleverna ska känna förtroende för bedömning och betygssättning. Detta kan bland annat ske genom att låta varje elev få tillfälle att utveckla förmågan att bedöma egna och andras resultat. Här undersöks också hur lärarna kan förklara för eleverna syftet med de aktiviteter som sker, vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla samt på vilket sätt de ska få visa sina kunskaper.

Enligt läroplanen är skolans mål att varje elev utvecklar förmågan att bedöma sina och andras resultat. Skollagen anger att barn och elever ska ges inflytande och kunna påverka utbildningen. Enligt Skolverkets allmänna råd bör lärare se till att eleverna förstår syftet med undervisningen och vilka kunskaper de ska ges möjlighet att utveckla samt hur de ska få visa sina kunskaper. Vidare anges att lärarna ska använda sig av effektiva rutiner och former för dokumentation som väl återspeglar elevernas kunskaper och ger grund för kommunikation av bedömning med elever samt inte innehåller integritetskänsliga uppgifter.

Forskning och erfarenhet visar att elevernas förståelse av bedömning ökar om lärarna arbetar med kamratbedömning. Om lärarna använder strukturerade metoder för att försäkra sig om att eleverna uppfattar undervisningens syfte och de uppgifter de ska genomföra ökar elevernas möjligheter att tillägna sig kunskap.

Allmänt

På Maria Montessoriskolan arbetar lärarna på olika sätt för att eleverna ska känna förtroende för den bedömning och betygssättning som sker på skolan. Lärarna uttrycker dock i olika intervjuer att de genom att tala mycket med eleverna om vad som kommer bedömas och hur detta kommer att ske är ett sätt de använder för att öka elevernas förtroende. Någon lärare uttrycker det som att denne försöker vara transparent och att "det handlar inte om att försöka sätta dit elever utan om att eleverna ska ges rättvisa möjligheter att visa vad de kan."

De intervjuade eleverna känner överlag förtroende för de bedömningar och den betygssättning som lärarna gör. Elevernas förtroende bygger i första hand på att de litar på läraren, även om det finns elever som hänvisar till kunskapskraven och lärares vana att presentera kunskapskraven för dem. Eleverna menar dock att de, med något undantag, inte har diskuterat och tillsammans tolkat vad de olika kvaliteterna i kunskapskraven innebär.

Ett av skolans mål är enligt läroplanen för grundskolan (Lgr 11) att varje elev ska utveckla förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna. Vidare visar beprövad erfarenhet att kamratbedömning är ett sätt att tolka och utveckla kunskaper och också förstå kvaliteter i egna och andras arbeten. Det framkommer i intervjuer med lärare och elever att dessa former för bedömning, att eleverna bedömer sitt eget eller andras arbeten är mindre förekommande på Maria Montessoriskolan. Det är också mindre vanligt att eleverna tillsammans reflekterar över vad de lärt av undervisningen.

Engelska

Eleverna menar överlag att betyget speglar deras kunskaper och att de har förståelse för lärarens betygssättning. Eleverna menar också att de alltid kan fråga läraren om de undrar över sitt betyg eller vill ha råd kring hur de kan höja betyget. Det förekommer enligt eleverna att de bedömer varandras arbeten, men det är inte särskilt vanligt. Läraren menar att elevernas förtroende bygger på att läraren försöker vara tydlig och ärlig med var eleverna befinner sig kunskapsmässigt. Läraren har dock inte någon rutin för att informera eleverna, utan det är i första hand de elever som kommer och pratar med läraren om betyget som får information.

Matematik

De intervjuade eleverna känner förtroende för lärarens betygssättning. Flera elever menar att de inte fått kunskapskraven redovisade för sig och inte heller fått förklarat varför de får ett visst betyg. De kan därför inte själva se att de fått

ett betyg som motsvarar deras kunskaper. Eleverna menar dock att de har förtroende för läraren som person och att de alltid kan gå till läraren och få betyget förklarat för sig. Att prata med eleverna om vad som krävs av dem och det som kännetecknar varje betygsssteg menar läraren är ett sätt att öka elevernas kännedom och därmed förtroende för betygssättningen.

Svenska

Även i ämnet svenska har de intervjuade eleverna förtroende för lärarens betygssättning. Förtroendet bygger delvis på att eleverna litar på att läraren gör en riktig bedömning. Flera av eleverna relaterar dock också till lärarens genomgångar av kunskapskraven och de skriftliga kommentarer läraren ger på elevernas arbeten. Eleverna menar att lärarens sätt att arbeta gör att de känner igen sig i betyget utifrån de bedömningar de fått under arbetets gång. Läraren menar att hon pratar med eleverna i ett "pågående samtal" om bedömning av deras kunskaper och att det gäller att vara transparent. Till exempel menar läraren att det är viktigt att prata med eleverna om att man ibland som lärare är osäker på hur något ska bedömas.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att flertalet av de elever som deltagit i granskningen vid Maria Montessoriskolan har förtroende för lärarnas bedömning och betygssättning. Elevernas förståelse kan dock ökas genom att lärarna i större utsträckning diskuterar och tolkar kunskapskraven tillsammans med eleverna och involverar dem i att bedöma kvaliteter i egna och andras arbeten. Lärarna behöver därför planera så att eleverna får större möjligheter att se kännetecknen på kvalitet genom självvärdering eller kamratbedömning. Ett sådant arbetssätt ger ökade förutsättningar för eleverna att förstå skillnader i kvaliteter i arbeten och hur de ska arbeta för att ha möjlighet att förbättra sina resultat.

2 Skapar rektor förutsättningar för kunskapsbedömning och betygssättning enligt styrdokumentet?

2.1 Hur ger rektor stöd till enskilda lärare och stödjer lärares samarbete om bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur rektorn arbetar för att stödja lärarna i deras arbete med att bedöma elevernas kunskaper samt hur rektor tar ansvar för att betyg sätts enligt bestämmelserna.

Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får relevant kompetensutveckling. Skolverkets allmänna råd anger att lärare tillsammans regelbundet bör analysera och diskutera hur olika elevprestationer bedöms i förhållande till kunskapskraven. Rektor bör stödja lärarna i detta arbete genom att tillsammans med dem utveckla gemensamma former och rutiner för att utvärdera elevernas kunskaper. Vidare bör rektor skapa förutsättningar för och stödja lärarna i arbetet med att utveckla effektiva former och rutiner för dokumentation.

Rektorn vid Maria Montessoriskolan uppger att det, förutom i veckovisa möten med utvecklingsledarna respektive elevhälsan, finns några tillfällen per termin då rektor regelbundet deltar i samtal om elevernas resultat och kunskapsutveckling. Det är vid "mitterminskonferensen" och "betygskonferensen". Målen med dessa konferenser är dock inte i första hand att utveckla skolans former och rutiner för bedömning, utan mer att diskutera enskilda elevers resultat. Skolans lärare har gemensamt tagit fram mallar för hur skolans pedagogiska planeringar och elevernas individuella utvecklingsplaner ska utformas.

Rektorn menar att hon i övrigt i första hand ger stöd till lärarna när det gäller bedömning och betyg genom att delta i diskussioner med lärarna och att hon därför bäst kan utveckla verksamheten genom att medverka i gruppens arbete och kompetensutveckling i betyg och bedömningsfrågor.

I övrigt framkommer inte under granskningen att det finns några gemensamma rutiner eller former för hur elevernas kunskaper ska utvärderas som rektor, tillsammans med skolans lärare, utvecklat. Som framgått tidigare i denna rapport har skolan inga rutiner för att gemensamt bedöma till exempel nationella prov. Frågan om att lärarna gemensamt ska bedöma nationella prov inom skolan har tagits upp av enskilda lärare men det har inte lett till några beslut om att så ska ske. Skolan har sökt och i viss mån haft samarbete med en annan fristående skola i Lunds kommun för att samarbeta, bland annat när det gäller samarbete kring rättning av nationella prov. Detta samarbete har dock av olika anledningar i praktiken upphört. För att stödja lärarna har rektorn tagit upp samarbetet med den andra skolans rektor för att samarbetet ånyo ska etableras.

De diskussioner om bedömning och betygssättning som förekommer vid skolan initieras och sker främst i arbetslagen. Det samarbete som därigenom eventuellt kommer till stånd är resultatet av enskildas initiativ och inte en del av ett systematiskt arbete vid skolan.

Rektorn har ansvar för att lärarna får kompetensutveckling för att professionellt kunna utföra sina uppgifter. En central uppgift för lärare är att bedöma och betygssätta elever. Lärarna vid skolan uppger att de fått generell kompetensutveckling i frågor som rör bedömning i samband med att läroplanen för grundskolan (Lgr 11) infördes. Hur skolans lärare ser på sitt behov av ytterligare kompetensutveckling inom området varierar.

Enligt de intervjuade lärarna är rektorn alltid tillgänglig för dem om de vill diskutera frågor om till exempel bedömning. Lärarna menar också att rektorn är positiv till de initiativ som tas av lärarna, men att hon inte ställer några krav på till exempel gemensamma former och rutiner för bedömning och betygssättning. Flera av de intervjuade lärarna upplever att det finns praktiska problem med att ha tid att samarbeta eller delta i kompetensutveckling och menar att det är viktigt att rektorn tydliggör förutsättningarna för arbetet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att rektorn vid Maria Montessoriskolan behöver förstärka stödet till lärarna i arbetet med bedömning och betygssättning. I detta ingår bland annat att kartlägga lärares eventuella behov av kompetensutveckling inom området samt att stödja lärarna i arbetet med att utveckla gemensamma former och rutiner för att inom skolan och tillsammans med andra skolor utvärdera elevernas kunskaper. Det gäller bland annat bedömning och samrättning av nationella prov.

2.2 Hur arbetar skolan i sitt kvalitetsarbete med frågor rörande bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur rektor tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till nationella mål och om lärarna systematiskt och kontinuerligt utvärderar i vilken mån de bedömnings- och dokumentationsformer som används är ändamålsenliga.

Enligt skollagen ska kvalitetsarbete på enhetsnivå genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Rektorn ansvarar enligt läroplanen för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Enligt Skolverkets allmänna råd bör rektorn tillsammans med lärarna systematiskt och kontinuerligt följa upp och utvärdera de rutiner och former för dokumentation som används så att de är effektiva och ändamålsenliga för ett systematiskt kvalitetsarbete. Rektorn bör skapa rutiner för hur kvalitetsarbetet ska bedrivas på enheten.

Enligt Skolverkets stödmaterial "Kunskapsbedömning i skolan" kan den information som läraren samlar in för att bedöma elevernas kunskaper, i syfte att

kunna ge god återkoppling (formativ bedömning), även tjäna till att utveckla undervisningen.

Maria Montessoriskolan har upprättat en "Kvalitetsredovisning läsåret 2011/2012". I denna redovisas bland annat skolans resultat på nationella prov, kunskapsresultaten i respektive ämne och årskurs samt det genomsnittliga meritvärdet. Hur skolan arbetar med olika processer, till exempel individuella utvecklingsplaner redovisas också i kvalitetsredovisningen. Lärarna gör också årligen en skattning av vad som är utmärkande för skolan inom olika områden. Läsåret 2011/12 skattades vad som utmärkte skolan när det gäller pedagogisk planering och kunskapsuppföljning.

I intervjuer ger lärarna olika svar på hur de involveras i uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten. Det finns lärare som anser att de i mycket liten utsträckning involveras i och känner till arbetet liksom lärare som känner sig involverade och delaktiga i arbetet på skolövergripande nivå.

Rektorn uppger att hon utifrån de underlag lärarna inkommit med när det gäller elevernas resultat sammanställt skolans kvalitetsredovisning. Enligt rektorns uppfattning har lärarna i samband med läsårsslut involverats i analys och utvärdering av skolans resultat.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver arbeta för att alla lärare känner sig delaktiga i skolans kvalitetsarbete och i arbetet med att följa upp och utvärdera skolans kunskapsresultat. Till exempel kan de erfarenheter som lärare gör i sitt arbete med formativ bedömning vara ett av redskapen för att identifiera utvecklingsmöjligheter i verksamheten.

Det kvalitetsarbete som skolan genomfört och redovisat i sin kvalitetsredovisning för läsåret 2011/2012 är en bra utgångspunkt för en fortsatt utveckling av kvalitetsarbetet vid skolan.

Syfte och frågeställningar

Skollagen anger allmänna bestämmelser om betygssättning. I skolförordningens 6 kapitel och i gymnasieförordningens 8 kapitel finns bestämmelser om betygssättningen i grund- respektive gymnasieskola. Rektor har ansvar för att betygssättning sker enligt skollagen och andra författningar. Skolverket förordar att lärare kontinuerligt analyserar de kunskaper som elever visar utifrån vad som behandlats i undervisningen. Lärarna bör också använda sig av ändamålsenliga bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt. Skolinspektionen framhåller i en forskningsöversikt den formativa bedömningen samt kollegiala samtal om mål, värderingar och bedömningar av resultat som framgångsfaktorer. Olika gransknings- och tillsynsrapporter samt utvärderings- och forskningsrapporter visar att det är oklart på vilka grunder bedömningar görs och betyg sätts.

Denna kvalitetsgranskning syftar till att bedöma likvärdighet och kvalitet i betygssättningen i ett antal grund- och gymnasieskolor. Granskningen fokuserar på betygens avspeglning av elevernas kunskap och hur skolorna använder de nationella proven för att styra sin betygssättning mot ökad likvärdighet inom ämnena engelska, matematik och svenska.

De centrala frågeställningarna är:

- Beslutar lärare om betyg med utgångspunkt i de krav som anges i styrdokumentet?
- Skapar rektor förutsättningar för kunskapsbedömning och betygssättning enligt styrdokumentet?

Metod och material

Projektet har i huvudsak använt dokumentstudier och intervjuer för att få underlag för att besvara projektets frågeställningar. Dokumentstudier har gjorts av offentlig statistik avseende de ingående skolornas resultat i form av betyg och resultat på nationella prov. Även dokument från de representerade skolorna har studerats, bland annat en av rektor upprättad verksamhetsredogörelse. Andra dokument från skolorna som har studerats är exempel på underlag vid olika bedömningstillfällen och dokumentation om elevers kunskapsutveckling.

Vid varje skolbesök har intervjuer genomförts med elever i årskurs 9 alternativt elever i gymnasieskolan (både individuellt och i grupp), lärare (både individu-

ellt och i grupp) samt rektor. Besöken har avslutats med en återkoppling till rektor och lärare kring inspektörernas preliminära bedömningar.

Vid Maria Montessoriskolan intervjuades, förutom skolans rektor, 12 elever och sex lärare.

Skolinspektionens omrättning av nationella prov

År 2013 har Skolinspektionen omrättat 31 800 elevlösningar av nationella prov på delfprovsnivå från 461 skolor. Ett slumpmässigt urval av elevlösningar gjordes vid omgång 4 bland de obligatoriska proven i grundskolan och gymnasieskolan. Proven omfattar ämnena svenska/svenska som andraspråk för årskurs 6 och ämnena engelska, matematik, svenska/svenska som andraspråk och de naturorienterande ämnena biologi, fysik och kemi i årskurs 9. I gymnasieskolan omfattar urvalet kursproven i engelska 5, matematik 1a, 1b och 1c och svenska 1/svenska som andraspråk 1. Urvalet genomfördes på ett sådant sätt att erhållna resultat skulle vara representativa dels på nationell nivå per ämne och årskurs, dels på skolnivå för de utvalda skolorna ämnena engelska, matematik och svenska/svenska som andraspråk i årskurs 9 i grundskolan och gymnasieskolan.

490 skolor kontaktades och ombads skicka in kopior av rättade elevlösningar till Skolinspektionen. Den ursprungliga rättningen och annan information som kunde leda till identifiering av enskilda elever togs bort. Drygt 140 ämnesutbildade och erfarna lärare kontrakterades för att rätta om proven. Resultat från omrättningen jämfördes med skolans ursprungliga rättning.